

11. Opytuvannia pro umovy kredytuvannia [Elektronnyi resurs] // Natsionalnyi bank Ukrainy. – 2017, – Vyp. # 11 (23). – Rezhym dostupu: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=52647578>
12. Polishchuk H.O. Derzhavna pidtrymka rozvytku maloho pidpriemnytstva: vitchyzniani ta zarubizhnyi dosvid. Elektronnyi resurs. Rezhym dostupu: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/apdu/2017-1/doc/6/03.pdf>
13. Siryi YeV. Stanovlennia maloho pidpriemnytstva v aspektakh pokaznykiv derzhavno-instytutsionalnykh chynnykiv ta sub`yektyvno-tsinnisnykh naslidkiv: vitchyzniani dosvid. / Ye.V. Siryi // Elektronnyi resurs. – Rezhym dostupu: http://www.soc.univ.kiev.ua/sites/default/files/library/elopen/actprob16_21-33.pdf
14. Kholomeniuk I.M. Dzherela ta problemy finansuvannia rozvytku maloho ta serednoho biznesu: vitchyzniani ta zakordonnyi dosvid / I.M. Kholomeniuk // Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Ser.: Ekonomika i menedzhment. 2016. Vyp. 18. – S. 113 – 116.
15. Chernychko T.V. Mistse ta znachennia maloho biznesu v rozvytku natsionalnoi ekonomiky. / T.V. Chernychko // Zbirnyk naukovo-tekhnichnykh prats. Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy. 2010. Vyp. 20.4. – S. 151 – 156.

Отримано 26.02.2019

УДК. 336

ОЦІНЮВАННЯ БАГАТОФАКТОРНОГО РИЗИКУ ПРИ ЗАЛУЧЕННІ ІПОТЕЧНИХ КРЕДИТІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Наталія Поліщук

Вінницький фінансово-економічний університет, Вінниця, Україна

Резюме. Досліджено групи агрегованих ризиків підприємств сільського господарства, що дасть можливість враховувати специфіку діяльності та умови надання іпотечних кредитів сільськогосподарським підприємствам. Сформовано чотири основні агреговані групи кредитних ризиків, до яких віднесено: фінансові ризики (валютний, процентний, інфляційний та ціновий); ризики, пов'язані з заставами (ризик зниження вартості та/або ліквідності застави і ризик втрати застави); природно-кліматичні ризики (температурні коливання, опади, вітер тощо) та виробничі ризики (ризик втрати врожаю або його частини, ризик зниження продуктивності, технологічний ризик). Запропоновані методичні підходи щодо оцінювання багатофакторного ризику при залученні іпотечних кредитів сільськогосподарськими підприємствами, які дозволять провести ґрунтовне оцінювання та отримати синхронний прогноз імовірних витрат і ризиків при залученні іпотечних кредитів.

Ключові слова: іпотечний кредит, ризики, багатофакторний ризик.

FACTOR RISK ASSESSMENT FOR MORTGAGE LENDING BY AGRICULTURAL ENTERPRISES

Natalia Polishchuk

Vinnitsa Finance and Economics University, Vinnytsia, Ukraine

Summary. The article investigates the groups of aggregated risks of agricultural enterprises, which will enable to take into account the specifics of the activities and conditions for the provision of mortgage loans to agricultural enterprises. Four main aggregate groups of credit risks have been formed, which include: financial risks (currency, interest, inflation and price); risks associated with collateral (risk of lowering the value and / or liquidity of the collateral and the risk of loss of collateral); natural and climatic risks (temperature fluctuations, precipitation, wind, etc.) and production risks (risk of loss of crop or part of it, risk of loss of productivity, technological risk). It is proposed methodological approaches to assessing multi-factor risk in attracting mortgage

loans by agricultural enterprises, which will allow a thorough evaluation and synchronous forecast of probable costs and risks when attracting mortgages.

Key words: *mortgage loan, risks, multi-factor risk.*

Постановка проблеми. Основним мотиваційним чинником розвитку сільського господарства є кредитування, яке актуальне, оскільки сільськогосподарське виробництво має сезонний характер та потребує своєчасного й достатнього фінансового забезпечення сільськогосподарських товаровиробників. Однак в умовах розвитку сільськогосподарські підприємства потребують нових додаткових фінансових ресурсів, таких як іпотечні кредити. Проте необхідними є визначення та оцінювання ризиків іпотечного кредитування сільського господарства.

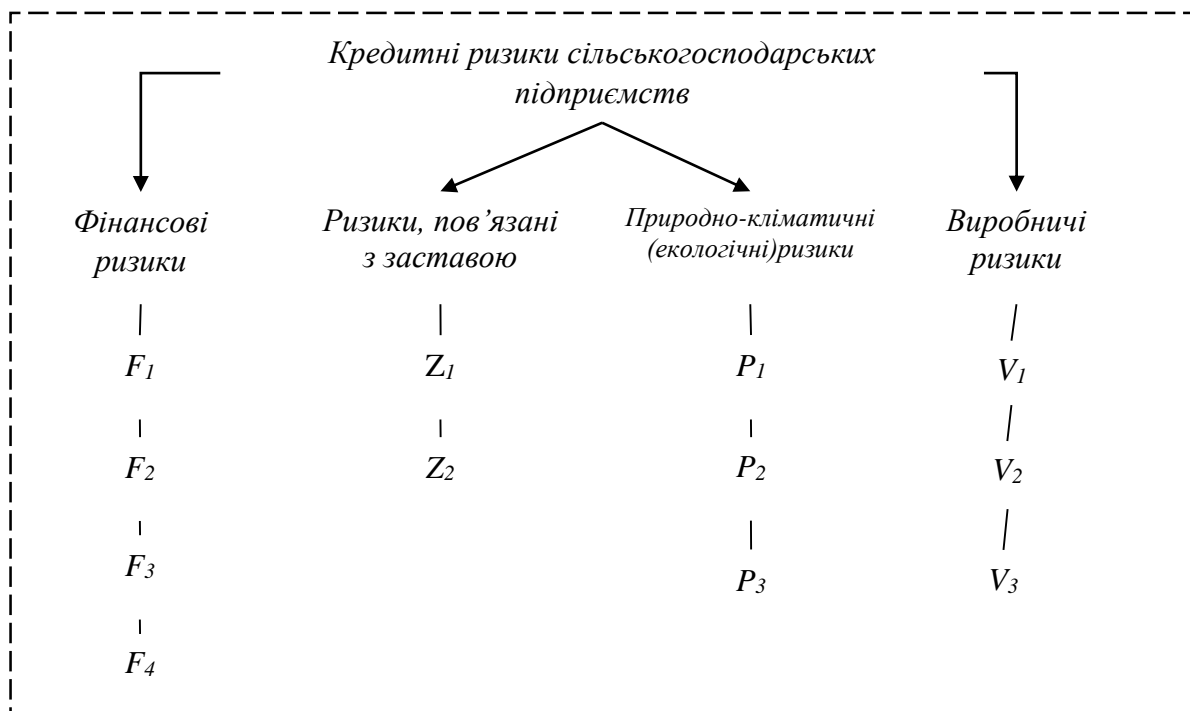
Аналіз останніх досліджень і публікацій. У більшості наукової літератури [1, 2, 3, 5, 6, 16 тощо] кредитні ризики досліджуються з позиції банківських установ та установ, що надають кредитні кошти. З позиції користувачів даний вид ризику майже не досліджується, що доводить необхідність моделювання підходів щодо оцінювання багатофакторного ризику при залученні іпотечних кредитів з позиції сільськогосподарських підприємств оскільки саме вони більшою мірою на сьогодні потребують кредитних коштів на сезонні потреби, модернізацію та зведення нових об'єктів виробництва.

Метою статті є дослідження багатофакторного ризику при залученні іпотечних кредитів сільськогосподарськими підприємствами.

Виклад основного матеріалу. Сезонність аграрного виробництва зумовлює те, що кредитори (передусім банки) повинні за короткі проміжки часу (посівна і жнива) акумулювати значні обсяги кредитних ресурсів. У той же час основний інтерес банку полягає в тому, щоб зробити рух позикового капіталу максимально рівномірним, що ускладнює процес кредитування АПК [15, с. 170], підвищує кредитні ризики, пов'язані з залученням кредитних коштів для сільськогосподарських підприємств, зокрема іпотечних кредитів.

У зв'язку з цим виникає потреба у формуванні агрегованих груп кредитних ризиків з виокремленням їхніх складових, урахуванням специфіки діяльності та умов надання іпотечних кредитів сільськогосподарським підприємствам.

Дослідивши ризики, притаманні господарській діяльності сільськогосподарських підприємств, умови надання іпотечних кредитів національними банками та закордонний досвід іпотечного кредитування сільського господарства нами сформовано чотири основні агреговані групи кредитних ризиків, до яких віднесено: фінансові ризики (валютний, процентний, інфляційний та ціновий); ризики пов'язані з заставою (ризик зниження вартості та/або ліквідності застави і ризик втрати застави); природно-кліматичні ризики (температурні коливання, опади, вітер тощо) та виробничі ризики (ризик втрати врожаю або його частини, ризик зниження продуктивності, технологічний ризик) (рис. 1.)

Умовні позначення: F_1 – валютний ризик; F_2 – процентний ризик; F_3 – інфляційний ризик; F_4 – ціновий ризик; Z_1 – ризик зниження вартості та/або ліквідності застави; Z_2 – ризик втрати застави; P_1 – температурні коливання; P_2 – опади; P_3 – вітер; V_1 – ризик втрати врожаю або його частини; V_2 – ризик зниження продуктивності; V_3 – технологічний ризик

Джерело: розробка автора
Source: author's development

Рисунок 1. Основні агреговані групи кредитних ризиків сільськогосподарських підприємств

Figure 1. Main aggregate groups of credit risks of agricultural enterprises

У свою чергу, варто зазначити, що фінансові ризики розглядаються нами не з позиції ризиків, притаманних господарській діяльності сільськогосподарських підприємств, а з огляду можливих втрат при залученні іпотечних кредитів, які зумовлені більшою мірою некерованістю фінансової системи, зокрема валютними коливаннями, інфляційними процесами тощо.

Інфляційний ризик полягає в тому, що темпи інфляції будуть перевищувати прогностні показники [4]. Тобто гроші в майбутньому знеціняться з погляду реальної купівельної спроможності. Ризик великих темпів інфляції призводить до посилення всіх фінансових ризиків. Можливо, інфляційний ризик потрібно розглядати не тільки з точки зору знецінення грошових засобів, а й з позиції непередбачуваності інфляції [4, с. 445].

Можна запропонувати доволі простий спосіб обчислення можливих інфляційних ризиків валют світу. Обчислюється середня зважена курсу національної валюти, наприклад, до американського долара за визначений період [16, с. 109]:

$$\bar{y} = \sum y_j / m, \tag{1}$$

де y_j – щоденні курси валют за визначений період; m – кількість вимірів.

Визначається дисперсія та середньоквадратичне відхилення валюти, після чого розраховується ризик інфляції валюти:

$$\sigma^2 = \sum (y_j - \bar{y})^2 / m ; \quad (2)$$

$$\bar{y} = \sum y_j / m , \quad (3)$$

де I_p – інфляційний ризик валюти; %; σ^2 – дисперсія; σ – середньоквадратичне відхилення щоденних курсів валюти.

Даний метод, у першу чергу, стосується країн, які розвиваються і у яких є великі ризики інфляційних процесів. З огляду на економічну та політичну ситуації в країні, даний метод є доцільним при визначенні інфляційних та валютних ризиків.

Економічний валютний ризик є ймовірністю несприятливого впливу змін обмінного курсу на економічне становище підприємства, пов'язаною насамперед зі зміною загального економічного стану як країн-партнерів, так і країни, де розміщена компанія. Безумовно, даний ризик стосується насамперед підприємств, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність. Проте підприємства, які несуть витрати тільки в національній валюті, що реалізують свою продукцію в середині країни і не мають факторів виробництва, на котрі б могли вплинути зміни валютного курсу, схильні до цього ризику. Прикладом може бути зниження ціни на імпортні товари у разі підвищення вартості національної валюти. Цей вид валютного ризику може призвести до зниження конкурентоспроможності, рівня рентабельності продукції й прибутковості підприємств [6].

Крім того, варто зауважити і на валютну позицію, що відображає чутливість до операційного валютного ризику. Це різниця між обсягами надходжень і платежів фірми в іноземній валюті. Вона визначається на основі розрахунку чистого грошового потоку підприємства в іноземній валюті. Іншими словами – це різниця між вхідними й вихідними грошовими потоками підприємства [13, с. 105]:

$$ЧГП_{ін.вал.} = H_{ек.ін.вал.} - B_{ек.ін.вал.} , \quad (4)$$

де, $ЧГП_{ін.вал.}$ – чистий грошовий потік в іноземній валюті; $H_{ек.ін.вал.}$ – надходження грошових коштів або вхідний грошовий потік в іноземній валюті; $B_{ек.ін.вал.}$ – відтік грошових коштів або вихідний грошовий потік в іноземній валюті.

Коли обсяги доходів і витрат рівні, валютна позиція вважається закритою ($H_{ек.ін.вал.} - B_{ек.ін.вал.}$, або $ЧГП_{ін.вал.} = 0$). Якщо підприємство платить у валюті більше, ніж отримує, валютна позиція називається короткою відкритою ($H_{ек.ін.вал.} < B_{ек.ін.вал.}$, або $ЧГП_{ін.вал.} < 0$), якщо навпаки – довгою валютною відкритою ($H_{ек.ін.вал.} > B_{ек.ін.вал.}$, або $ЧГП_{ін.вал.} > 0$).

Чистий грошовий потік розраховується за формулою

$$ЧГП_{ін.вал.} = \pm ЧГПОД_{ін.вал.} \pm ЧГПД_{ін.вал.} \pm ЧГПФД_{ін.вал.} , \quad (5)$$

де $ЧГПОД_{ін.вал.}$ – чистий грошовий потік в іноземній валюті у результаті операційної діяльності; $ЧГПД_{ін.вал.}$ – чистий грошовий потік в іноземній валюті у результаті

інвестиційної діяльності; $ЧГПФД_{ін.вал.}$ – чистий грошовий потік в іноземній валюті у результаті фінансової діяльності.

Чистий грошовий потік в іноземній валюті у результаті операційної діяльності визначається таким чином:

$$\begin{aligned} ЧГПОД_{ін.вал.} = & НВР_{ін.вал.} + НКР_{ін.вал.} + НЗ_{ін.вал.} + НОА_{ін.вал.} + НГКОД_{ін.вал.} - ВЗ_{ін.вал.} - \\ & - ВКР_{ін.вал.} - ВНОД_{ін.вал.} - ВОА_{ін.вал.} - ВГКОД_{ін.вал.}, \end{aligned} \quad (6)$$

де $НВР_{ін.вал.}$ – надходження доходу (виручки) від реалізації продукції на експорт в іноземній валюті; $НКР_{ін.вал.}$ – надходження від нереалізованих курсових різниць; $НЗ_{ін.вал.}$ – надходження (збільшення) забезпечень в іноземній валюті; $НОА_{ін.вал.}$ – надходження оборотних активів в іноземній валюті; $НГКОД_{ін.вал.}$ – надходження грошових коштів від операційної діяльності в іноземній валюті; $ВЗ_{ін.вал.}$ – відтік (зменшення) забезпечення в іноземній валюті; $ВКР_{ін.вал.}$ – відтік (збиток) від нереалізованих курсових різниць; $ВНОД_{ін.вал.}$ – відтік (збиток) від неопераційної діяльності; $ВОА_{ін.вал.}$ – відтік (зменшення) оборотних активів в іноземній валюті; $ВГКОД_{ін.вал.}$ – відтік грошових коштів в іноземній валюті.

Валютна позиція за трансляційним ризиком оцінюється на основі різниці між монетарними статтями пасивів й активів в іноземній валюті. У даному випадку валютний ризик відображає можливість зміни офіційного курсу валюти, який встановлюється Національним банком України [13, с. 106]

$$ВП_{транс.риз.} = МСА_{ін.вал.} - МСП_{ін.вал.}, \quad (7)$$

де $ВП_{транс.риз.}$ – валютна позиція за трансляційним ризиком; $МСА_{ін.вал.}$ – монетарні статті активів в іноземній валюті; $МСП_{ін.вал.}$ – монетарні статті пасивів в іноземній валюті.

Цінові ризики можна ідентифікувати за результатами маркетингових досліджень, які сконцентровані на визначенні цінової еластичності попиту та цінової чутливості споживачів. Проте оцінити їхній ступінь стає можливим лише шляхом математичного моделювання.

Існує дві форми цінового ризику [9, с. 269]:

- абсолютний ціновий ризик – це очікувані сума втрат прибутку чи сума збитків при встановленій ціні;
- відносний ціновий ризик – це ступінь цінового ризику, тобто прогнозований відсоток непроданих товарів за встановленою ціною.

Ступінь цінового ризику може бути розрахований за такою формулою:

$$f = \frac{n}{n_{заг}} \times 100\%, \quad (8)$$

де f – ступінь цінового ризику; n – прогнозований обсяг непроданих товарів за встановленою ціною; $n_{заг}$ – прогнозований загальний обсяг пропонованих до продажу товарів за встановленою ціною.

При визначенні цінового ризику доцільно використовувати такі показники: математичне очікування ціни; абсолютне відхилення можливих випадкових значень ціни від математичного очікування ціни; дисперсія ціни; середнє квадратичне відхилення ціни; коефіцієнт варіації випадкової ціни [9, с. 269].

Для підвищення вірогідності визначення ризику зниження ліквідності застави та/або втрати застави при залученні іпотечного кредиту сільськогосподарськими

підприємствами вважаємо за доцільне дослідити методології оцінювання вартості застави як складової системи управління кредитним ризиком.

Методологія оцінювання ринкової вартості майна досліджується багатьма науковцями і на сьогодні її вивчено та описано в науковій літературі досить повно. Високий та адекватний міжнародним стандартам оцінювання ступінь розроблення даного питання і в законодавчо-нормативній площині. Тому критичний огляд відпрацьованих та законодавчо врегульованих методологічних підходів і методів оцінювання ринкової вартості майна навряд чи буде конструктивним, проте, методологічно не врегульованим та не вивченим у науковій літературі є питання оцінювання майна з метою застави [1, с. 53].

Виходячи із зазначених особливостей оцінювання майна з метою застави, при визначенні вартості майна слід виходити з його реальної (ринкової) вартості з урахуванням терміну дії кредитної угоди та практичної складності реалізації майна у разі невиконання позичальником своїх зобов'язань.

Спеціалісти-оцінювачі вважають доцільним оцінювати об'єкти застави за вартістю за умов вимушеного продажу, а саме, за ліквідаційною вартістю [5, с. 48].

В аспекті даного дослідження заставна вартість розглядається як сума, отримана від продажу предмета застави за вирахуванням затрат, пов'язаних із зверненням стягнення на предмет застави та його реалізацією, відповідно до чого вказана сума прогнозується з певною долею ймовірності залежно як від терміну дії кредитного договору, так і від властивостей майна.

Виходячи із вищенаведеного, загальну функціональну модель заставної вартості можна відобразити таким чином [10]:

$$V_c = F(V, t, K_i, L), \quad (9)$$

де V_c – прогнозована заставна вартість (в грошових одиницях); V – ринкова вартість об'єкта застави на момент здійснення оцінювання (в грошових одиницях); t – час; K_i – коефіцієнт, що характеризує зміну вартості внаслідок неринкових умов реалізації, визначених існуючою правовою процедурою. Множення ринкової вартості на даний коефіцієнт у підсумку дає значення ліквідаційної вартості; L – величина витрат (у грошових одиницях), зумовлених як процедурою звернення стягнення та реалізації, так і властивостями самого майна.

Заставний дисконт визначається співвідношенням

$$k = 1 - \frac{V_c}{V} \quad (10)$$

У загальному випадку заставна вартість носить ймовірнісний характер і залежить як від періоду прогнозування, так і від різних сценаріїв реалізації застави [12].

В якості бази обирається ринкова вартість майна на момент проведення оцінювання. Наступним завданням є визначення її можливих змін у часі, а також вплив умов продажу на прогнозу вартість продажу майна. Зміна ринкової вартості майна під впливом часу залежить як безпосередньо від властивостей самого майна, так і від кон'юнктури ринку, стану та динаміки ринку даного виду майна. Для окремих видів майна структура і розмір витрат можуть бути різними. Таким чином, функціональна модель заставної вартості (формула) для випадку реалізації майна з публічних торгів матиме вигляд [11]:

$$V_c(t) = V(K_L K_t (t + t_p) - \frac{L}{V}), \quad (11)$$

де t_p – час, необхідний для проходження етапів судового, виконавчого провадження й реалізації майна.; L – величина витрат; K_t – коефіцієнт, який характеризує зміну ринкової вартості з часом.

Відповідно, вираз для описування заставного дисконту буде мати вигляд

$$k(t) = 1 - K_L K_t (t + t_p) + \frac{L}{V}. \quad (12)$$

Дану модель можна застосовувати і при добровільній реалізації майна під контролем банку. В даному випадку суттєво знижуються як часовий інтервал, так і можливі витрати [1, с. 55].

Особливістю ризику сільськогосподарських підприємств є високий рівень залежності від сфери виробництва, стан якої перебуває під суттєвим впливом слабо прогнозованої динаміки природно-кліматичних чинників. У цьому аспекті важливим завданням є дослідження ризику коливань врожайності зернових культур в Україні на основі аналізу динаміки врожайності протягом ретроспективного періоду. Відповідно до найпоширенішої наукової позиції базовою мірою ризику вважають середньоквадратичне відхилення. У зв'язку з тим, що ризик зумовлений недетермінованістю результату рішення, чим менше розкид (дисперсія) результату рішення, тим більше воно передбачуване, тобто менше ризик [7, с. 10].

Розрахунок середньоквадратичного відхилення здійснюється за такою формулою [2, с. 106]:

$$\sigma = \sqrt{\sum_{i=1}^n (R_i - \bar{R})^2 \times P_i}, \quad (13)$$

де відповідно до мети оцінювання ризику коливань врожайності зернових культур, σ – середньоквадратичне відхилення; R_i – конкретне значення врожайності зернових у центнерах на гектар посівної площі; \bar{R} – середня очікувана врожайність зернових; P_i – частота отримання окремих варіантів врожайності; n – кількість спостережень.

Для оцінювання рівня ризику коливань врожайності зернових по областях України пропонуємо використовувати показник зонального ризику коливань врожайності зернових $K_{з.р.}$, який розраховується як співвідношення показників середньоквадратичного відхилення врожайності зернових культур загалом по Україні та по областях України [8, с. 80]:

$$K_{з.р.} = \sigma_0 / \sigma_y, \quad (14)$$

де σ_0 – середньоквадратичне відхилення врожайності зернових культур по областях України; σ_y – середньоквадратичне відхилення врожайності зернових культур загалом по Україні.

Для класифікації областей України за рівнем зонального ризику коливань врожайності зернових, на нашу думку, необхідно здійснити розподіл областей України

за трьома зонами ризику: зона високого ризику ($K_{з.р.} \geq 1,65$), зона середнього ризику ($0,9 \leq K_{з.р.} < 1,65$) та зона низького ризику ($K_{з.р.} < 0,9$).

До екологічних факторів, які зумовлюють виникнення природно-кліматичних ризиків, можна віднести можливість стихійних лих, аварій, екологічних катаклізмів, радіаційне й хімічне забруднення ґрунтів, водних ресурсів та повітря, а також екстремальні прояви природних явищ: циклонів, ураганів, злив, повеней, затоплень, посухи, заморозків, шквалу, граду і т.п. Такий ризик має ймовірнісний характер і повинен визначатися на основі певного масиву статистичних даних, багаторічних досліджень і довготермінових прогнозів [14, с. 50].

Якщо допустити, що в системі екологічних факторів (наслідків) усі вони однаково важливі, то коефіцієнт екологічного ризику можна визначити за формулою [14, с. 51]

$$K_e = \frac{\sum_{e=1}^N R_e}{N}, \quad (15)$$

де K_e – коефіцієнт екологічного ризику; R_e – значення e -го елемента; N – кількість елементів, які характеризують екологічні зміни.

Такий коефіцієнт дає можливість наближено оцінити критичність екологічних наслідків реалізації кожного з альтернативних варіантів техніко-технологічних рішень та вибрати найоптимальніший з економічної та екологічної точок зору.

Висновки. У своїй сукупності запропоновані підходи щодо оцінювання визначених ризиків є методичними підходами щодо оцінювання багатфакторного ризику при залученні іпотечних кредитів сільськогосподарськими підприємствами. Крім того, як у своїй сукупності так і окремо кожен із підходів дозволяє провести ґрунтовне оцінювання та отримати синхронний прогноз імовірних витрат і ризиків при залученні іпотечних кредитів.

Conclusions. Consequently, in their totality, the proposed approaches to estimating identified risks are a methodological approach for assessing multi-factor risk in attracting mortgage loans by agricultural enterprises. In addition, both in aggregate and individually, each approach allows a thorough evaluation and synchronous forecast of probable costs and risks when attracting mortgages.

Список використаної літератури

1. Баріда, Н.П. Оцінка вартості застави як складова системи управління кредитним ризиком банку [Текст] / Н.П. Баріда // Інвестиції: практика та досвід. – 2010. – № 9. – С. 52 – 55.
2. Бланк, І.А. Управление финансовыми рисками [Текст] / І.А. Бланк. – Киев: Ника-Центр, 2006. – 448 с.
3. Вітлінський, В.В. Математичні моделі оцінки інфляційного ризику і його динаміки [Текст] / В.В. Вітлінський, Ю.В. Коляда, С.І. Пертен // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Сер.: Економіка. – 2009. – Вип. 12. – С. 445 – 453.
4. Вітлінський, В.В. Ризикологія в економіці та підприємстві: монографія [Текст] / В.В. Вітлінський, Г.І. Великоіваненко. – К.: КНЕУ, 2004. – 480 с.
5. Галасюк, В.В. Кредитование под залог и ликвидационная стоимость; под.ред. Губенко С.А. [Текст] / В.В. Галасюк. – Днепропетровск: Наука и образование, 2000. – 89 с.
6. Горбунов, Н.В. Оценка эффективности системы внутреннего контроля валютных рисков [Текст] / Н.В. Горбунов // Вестник Саратовского государственного социально-экономического университета. – 2011. – № 2. – С. 188 – 191.
7. Киселева, І.А. Моделирование рискованных ситуаций: учеб.-практ. пособ. [Текст] / І.А. Киселева. – Москва: МЭСИ, 2007. – 102 с.
8. Мартинова, Л.В. Комплексна оцінка ризиків господарської діяльності підприємств зернопродуктового підкомплексу АПК [Текст] / Л.В. Мартинова // Науковий вісник Ужгородського

- національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. – 2018. – Вип. 18 (2). – С. 79 – 85.
9. Окландер, Т. Методи оцінки маркетингових ризиків підприємств у ціноутворенні [Текст] / Т. Окландер // Економічний аналіз. – 2012. – Т. 10 (4). – С. 267 – 271.
 10. Рослов, В. Оценка для целей залога – реалии, особенности, требования / В. Рослов // «Экономические стратегии». – 2008. – № 2. – С. 48 – 56.
 11. Оценка для целей залога: теория, практика, рекомендации [Текст] / М.А. Федотова, В.Ю. Рослов, О.Н. Щербакова, А.И. Мышанов. – М.: Финансы и статистика, 2008. – 384 с.
 12. Рослов, В.Ю Роль залога и залоговой стоимости в кредитной сделке [Текст] / В.Ю. Рослов // Методичний журнал «Банковское кредитование». – 2005. – № 2.
 13. Українська, О.О. Оцінка валютної позиції підприємства [Текст] / О.О. Українська // Бізнес Інформ. – 2012. – № 7. – С. 104 – 108.
 14. Фроленкова, Н. Оцінка внутрішніх екологічних ризиків у сфері водного господарства та меліорації земель [Текст] / Н. Фроленкова, Л. Сидорчук // Економіст. – 2014. – № 1. – С. 49 – 52.
 15. Чернявська, Л.В. Особливості кредитних операцій у сфері сільськогосподарського виробництва [Текст] / Л.В. Чернявська // Фінансовий простір. – 2015. – № 3. – С. 168 – 172.
 16. Яренко, А.В. Маркетингове дослідження системи котирування та визначення інфляційних ризиків валют світу [Текст] / А.В. Яренко // Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. Серія «Економічні науки». – 2015. – № 4 (89). – С. 106 – 112.

References

1. Barida N.P. (2010) Otsinka vartosti zastavy yak skladova systemy upravlinnya kredytnym ryzykom banku [Estimation of collateral value as a component of the Bank's credit risk management system] Investytsiyi: praktyka ta dosvid. No. 9., pp. 52 – 55.
2. Blank I.A. (2006) Upravleniye finansovymi riskami: ucheb. kurs. [Financial risk management: studies. course] Kiyev: Nika-Tsentr (in Ukrainian).
3. Vitlinsky V.V., Kolyada YU. V., Perten S. I. (2009) Matematychni modeli otsinky inflyatsiyonoho ryzyku i yoho dynamiky [Vitlins'kyu V.V. Mathematical models of estimation of inflationary risk and its dynamics] Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiya». Ser.: Ekonomika. Vol. 12., pp. 445 – 453.
4. Vitlinsky V.V., Velykoivanenko H.I. (2004) Ryzykolojiya v ekonomitsi ta pidpryyemnytstvi: Monohrafiya [Riskology in economics and entrepreneurship: Monograph]. K.: KNEU (in Ukrainian).
5. Galasyuk V.V. (2000) Kreditovaniye pod zalog i likvidatsionnaya stoimost. [Crediting on the security and liquidation value] Dnepropetrovsk: Nauka i obrazovaniye (in Ukrainian).
6. Gorbunov N.V. (2011) Otsenka effektivnosti sistemy vnutrennego kontrolya valyutnykh riskov [Evaluation of the effectiveness of the system of internal control of currency risks] Vestnik Saratovskogo gosudarstvennogo sotsial'no-ekonomicheskogo universiteta. No.2, pp. 188 – 191.
7. Kiseleva I.A. (2007) Modelirovaniye riskovykh situatsiy: ucheb.-prakt. posob. [Simulation of risk situations] Moskva: MESI (in Russian).
8. Martynova L.V. (2018) Kompleksna otsinka ryzykiv hospodarskoyi diyalnosti pidpryyemstv zernoproduktovoho pidkompleksu APK [Comprehensive assessment of the risks of economic activity of enterprises of the grain-product subcomplex of AIC] Naukovyy visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya : Mizhнародni ekonomichni vidnosyny ta svitove gospodarstvo. Vol. 18., No 2, pp. 79 – 85.
9. Oklander T. (2012) Metody otsinky marketynhovoykh ryzykiv pidpryyemstv u tsinoutvorenni [Methods of assessing the marketing risks of enterprises in pricing] Ekonomichnyy analiz. Vol. 10., no. 4, pp. 267 – 271.
10. Roslov V. (2008) Otsenka dlya tseley zaloga – realii, osobennosti, trebovaniya [Valuation for collateral purposes - realities, features, requirements] Ekonomicheskiye strategii. No.2, pp. 48 – 56.
11. Fedotova M.A., Roslov V.YU., Shcherbakova O.N., Myshanov A.I. (2008) Otsenka dlya tseley zaloga: teoriya, praktika, rekomendatsii [Valuation for the purpose of pledge: theory, practice, recommendations]. M.: Finansy i statistika (in Russian).
12. Roslov V.YU (2005) Rol zaloga i zalogovoy stoimosti v kreditnoy sdelke [The role of collateral and collateral value in a credit transaction] Metodichniy zhurnal «Bankovskoye kreditovaniye». No. 2.
13. Ukrayinska O.O. (2012) Otsinka valyutnoyi pozytsiyi pidpryyemstva [Estimation of the currency position of the enterprise] Biznes Inform. No. 7, pp. 104 – 108.
14. Frolenkova N., Sydoruk L. (2014) Otsinka vnutrishnikh ekolohichnykh ryzykiv u sferi vodnoho gospodarstva ta melioratsiyi zemel [Estimation of internal environmental risks in the field of water management and land reclamation] Ekonomist. No 1, pp. 49 – 52.

15. Chernyavska L.V. (2015) Osoblyvosti kredytnykh operatsiy u sferi silskohospodarskoho vyrobnytstva [Features of credit operations in the field of agricultural production] Finansovyyu prostir. No 3, pp. 168 – 172.
16. Yarenko A.V. (2015) Marketynhove doslidzhennya systemy kotyruvannya ta vyznachennya inflyatsiynykh ryzykiv valyut svitu [Marketing research of quotation system and definition of inflationary risks of world currencies] Visnyk Kyuyivskoho natsionalnoho universytetu tekhnolohiy ta dyzaynu. Seriya «Ekonomichni nauky». Vol. 89. No. 4, pp. 106 – 112.

Отримано 14.03.2019

УДК 658.711 (477)

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ НА МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ ХАРКІВЩИНИ

Володимир Пуртов; Анна Парфьонова

*Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна,
Харків, Україна*

Резюме. Досліджено ризики, які можуть вплинути на діяльність українських машинобудівних підприємств та методи їх мінімізації. Обґрунтовано доцільність використання AS/NZS Risk Management Standart для мінімізації негативного впливу ризику на результати господарської діяльності.

Ключові слова: ризики, система, інтегральний підхід, програма управління ризиками.

IMPROVEMENT OF RISK MANAGEMENT SYSTEM AT MACHINE- BUILDING ENTERPRISES IN KHARKIV REGION

Volodymyr Purto; Anna Parfionova

V.N. Karazin Kharkiv National University, Kharkiv, Ukraine

Summary. The risks that can influence the activity of the Ukrainian machine-building plants and methods for their minimization are studied. The necessity of the use of AS/NZS Risk Management Standart for minimization of influence of risk at an enterprise is grounded.

Key words: risks, system, integral approach, risk management program.

Постановка проблеми. Українські підприємства у процесі своєї господарської діяльності стикаються з великою кількістю різнопланових ризиків, які можуть вплинути на ефективність обраної діяльності. Звідси випливає, що врахування фактора ризику є об'єктивно необхідним, а також виникає потреба визначити місце методів та інструментів управління ризиками у загальній системі менеджменту на підприємстві.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Досить велику увагу в своїх наукових роботах приділяли проблемам та перспективам ризиків, удосконаленню процесу управління ризиками на підприємстві такі вітчизняні та зарубіжні вчені: А. Адамська, В.Ю. Буйкіна, М.П. Войнаренка, І.І. Вербіцька, О.І. Гончар, С.С. Коробова, І.М. Посохов, Н.А. Хрущ, Ф. Найт, Дж. М. Кейнс та інші.

Мета статті. Проаналізувати стан управління ризиками на харківських машинобудівних підприємствах та надати рекомендації щодо удосконалення процесу управління ризиками.